

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2014. gada 13. februārī*

Valsts pienākumu neizpilde — Sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanā un iespēja vērsties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem — Jēdziens “ne pārmērīgi dārga” tiesvedība

Lieta C-530/11

par prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši LESD 258. pantam, ko 2011. gada 18. oktobrī cēla

Eiropas Komisija, ko pārstāv *P. Oliver* un *L. Armati*, pārstāvji,

prasītāja,

pret

Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti, ko pārstāv *C. Murrell*, vēlāk – *M. Holt*, pārstāvji, kuriem palīdz *J. Maurici*, *barrister*,

atbildētāja,

ko atbalsta

Dānijas Karaliste, ko pārstāv *C. H. Vang*, pārstāvis,

Īrija, ko pārstāv *E. Creedon* un *A. Joyce*, pārstāves, kurām palīdz *E. Barrington* un *G. Gilmore*, *barristers*,

personas, kas iestājušās lietā.

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja *R. Silva de Lapuerta* [*R. Silva de Lapuerta*], tiesneši *Ž. L. da Krušs Vilasa* [*J. L. da Cruz Vilaça*], *Dž. Arestis* [*G. Arestis*], *Ž. K. Bonišo* [*J.-C. Bonichot*] (referents) un *A. Arabadžijevs* [*A. Arabadjiev*],

ģenerālvokāte *J. Kokote* [*J. Kokott*],

sekretāre *L. Hjūleta* [*L. Hewlett*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2013. gada 11. jūlija tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus 2013. gada 12. septembra tiesas sēdē,

* Tiesvedības valoda – angļu.

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Savā prasības pieteikumā Eiropas Komisija lūdz Tiesu konstatēt, ka, nepilnīgi transponējot un nepareizi piemērojot Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. maija Direktīvas 2003/35/EK, ar ko paredz sabiedrības līdzdalību dažu ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un ar ko attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesās groza Padomes Direktīvas 85/337/EEK un 96/61/EK (OV L 156, 17. lpp.), 3. panta 7. punktu un 4. panta 4. punktu, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste nav izpildījusi šajā direktīvā paredzētos pienākumus.

Atbilstošās tiesību normas

Orhūsas konvencija

- 2 Konvencijas par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties [vērsties] tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas parakstīta 1998. gada 25. jūnijā un Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes 2005. gada 17. februāra Lēmumu 2005/370/EK (OV L 124, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Orhūsas konvencija”), preambulā ir noteikts:

“[..]

“atzīstot arī to, ka katrai personai ir tiesības dzīvot vidē, kas atbilst šīs personas veselības stāvoklim un labklājībai, un pienākums gan individuāli, gan sadarbībā ar citiem aizsargāt un uzlabot vidi pašreizējo un nākamo paaudžu labā,

uzskatot, ka, lai īstenotu šīs tiesības un pildītu šo pienākumu, pilsoņiem jābūt pieejamai informācijai, jābūt tiesībām piedalīties lēmumu pieņemšanā un iespējai griezties [vērsties] tiesā saistībā ar vides jautājumiem, un šajā sakarā atzīstot, ka iedzīvotājiem var būt nepieciešama palīdzība, lai īstenotu savas tiesības,

[..]

rūpējoties, lai sabiedrībai, tostarp organizācijām, būtu pieejama efektīva tiesvedības sistēma, kas nodrošinātu likumos noteikto interešu aizsardzību un likumību,

[..].”

- 3 Orhūsas konvencijas 1. pantā ar nosaukumu “Mērķis” ir paredzēts:

“Lai tagad un nākamajās paaudzēs aizsargātu ikvienas personas tiesības dzīvot vidē, kas atbilstu personas veselības stāvoklim un labklājībai, katra Puse saskaņā ar šīs konvencijas noteikumiem garantē tiesības piekļūt informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties [vērsties] tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.”

- 4 Šīs konvencijas 3. panta ar nosaukumu “Vispārīgi noteikumi” 8. punktā noteikts:

“Katra Puse nodrošina, lai personas, kas īsteno savas tiesības atbilstoši šīs konvencijas noteikumiem, par šādu iesaistīšanos nekādi netiktu sodītas, vajātas vai iespaidotas. Šis noteikums neierobežo valstu tiesu kompetenci lemt par tiesāšanās izdevumu segšanu.”

- 5 Minētās konvencijas 9. pantā ar nosaukumu “Iespēja griezties tiesu iestādēs” ir noteikts:

“1. Katra Puse saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nodrošina to, ka ikvienai personai, kura uzskata, ka tās lūgums sniegt informāciju saskaņā ar 4. pantu ir ticis ignorēts, daļēji vai pilnīgi nepamatoti noraidīts, nepietiekami atbildēts vai kā citādi nav izskatīts atbilstoši minētā panta noteikumiem, ir iespēja pārskatīšanas nolūkā griezties tiesā vai kādā citā neatkarīgā un objektīvā institūcijā, kas noteikta likumā.

Gadījumos, kad Puses paredz pārskatīšanu tiesu iestādē, tās nodrošina, lai attiecīgajai personai būtu pieejama arī ātra, ar likumu noteikta procedūra, kas ir bezmaksas vai nav saistīta ar pārāk lieliem izdevumiem un saskaņā ar kuru lūgumu atkārtoti izskata kāda valsts iestāde vai izskata neatkarīga un objektīva institūcija, kas nav tiesa.

[..]

2. Katra Puse saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nodrošina to, ka ieinteresētās sabiedrības pārstāvjiem,

a) kuriem ir pamatota interese,

vai arī

b) kuri uzskata, ka noticis tiesību aizskārums, ja šādu priekšnosacījumu paredz attiecīgās Puses administratīvā procesa normas,

ir iespēja pārskatīšanas nolūkā griezties tiesā un/vai kādā citā neatkarīgā un objektīvā institūcijā, kas noteikta likumā, lai – pamatojoties uz materiāliem vai procesuāliem aspektiem – apstrīdētu jebkura tāda lēmuma, darbības vai bezdarbības likumību, uz ko attiecas 6. panta noteikumi, ja šāda apstrīdēšana paredzēta attiecīgās valsts tiesību aktos, kā arī neskarot šā panta 3. punktu un citus attiecīgus šīs konvencijas noteikumus.

[..]

3. Turklāt, neskarot 1. un 2. punktā minētās pārskatīšanas procedūras, katra Puse nodrošina to, ka sabiedrības pārstāvjiem, kas atbilst attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem, ja tādi būtu, ir pieejamas administratīvas vai tiesas procedūras, lai apstrīdētu fizisku personu vai valsts iestāžu darbību vai bezdarbību, kas pārkāpj attiecīgās valsts tiesību aktus vides jomā.

4. Turklāt, neskarot 1. punktu, šā panta 1., 2. un 3. punktā minētajām procedūrām ir jānodrošina pamatoti un efektīvi tiesiskie līdzekļi, tostarp, vajadzības gadījumā, atbrīvošana no amata, un tām ir jābūt taisnīgām, objektīvām un ātrām, kā arī saistītām ar nelielām izmaksām. [..]

5. Lai šā panta noteikumus padarītu efektīvākus, katra Puse nodrošina to, ka sabiedrība tiek informēta par administratīvajām vai tiesas procedūrām, kas tai pieejamas pārskatīšanas nolūkā, kā arī lemj par atbilstošu palīdzības sistēmu ieviešanu, lai novērstu vai mazinātu finansiālus un citus šķēršļus saistībā ar griešanos tiesu iestādēs.”

Savienības tiesības

- 6 Lai veicinātu Orhūsas konvencijā paredzēto pienākumu izpildi, ar Direktīvas 2003/35 3. panta 7. punktu un 4. panta 4. punktu tika ietverts attiecīgi 10.a pants Padomes 1985. gada 27. jūnija Direktīvā 85/337/EK par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV L 175, 40. lpp.) un 15.a pants Padomes 1996. gada 24. septembra Direktīvā 96/61/EK par

piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli (OV L 257, 26. lpp.), kas tika kodificēta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 15. janvāra Direktīvu 2008/1/EK par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli (OV L 24, 8. lpp.).

7 Minētajiem 10.a pantam un 15.a pantam ir būtībā identisks formulējums:

“Dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar valsts tiesību sistēmu attiecīgās sabiedrības daļas locekļiem:

- a) kas ir pietiekami ieinteresēti vai,
- b) ja dalībvalsts administratīvi procesuālajās tiesībās tas paredzēts kā priekšnoteikums – kuru tiesības ir aizskartas,

ir iespēja pārskatīšanas kārtībā ierosināt lietu tiesā vai citā neatkarīgā un objektīvā struktūrā, kas izveidota ar tiesību aktiem, lai apstrīdētu tādu lēmumu, darbību vai bezdarbības būtības vai procesuālo likumību, uz kuru attiecas šīs direktīvas noteikumi par sabiedrības līdzdalību.

[..]

Dalībvalstis nosaka, kas tieši uzskatāms par pietiekamu ieinteresētību un tiesību aizskārums, paturot prātā mērķi – nodrošināt attiecīgajai sabiedrības daļai tiesas pieejamību. [..]

Šā panta noteikumi neliedz lietu nodot iepriekšējai izskatīšanai administratīvā iestādē, un [..] tie neietekmē prasību pirms tiesu pārskatīšanas procedūras piemērošanas izmantot visas iespējas administratīvajā pārskatīšanas procedūrā.

Visām šīm procedūrām jābūt godīgām, taisnīgām, savlaicīgām un ne pārmērīgi dārgām.

[..]”

Pirmstiesas procedūra

- 8 Komisijā tika iesniegta sūdzība, saskaņā ar kuru Apvienotā Karaliste nepildīja Direktīvas 2003/35 3. panta 7. punktā un 4. panta 4. punktā paredzētos pienākumus, ciktāl šie noteikumi prasa, lai tiesvedības nebūtu pārmērīgi dārgas. 2007. gada 23. oktobrī Komisija aicināja šo dalībvalsti iesniegt apsvērumus šajā ziņā.
- 9 Neesot apmierināta ar sniegtajām atbildēm, Komisija 2010. gada 22. martā nosūtīja šai dalībvalstij argumentētu atzinumu, kurā secināja šo pienākumu neizpildi un prasīja tai veikt vajadzīgos pasākumus, lai izbeigtu pārkāpumu divu mēnešu laikā.
- 10 Tā kā Komisiju neapmierināja arī atbilde, ko Apvienotā Karaliste sniedza 2010. gada 19. jūlijā, pirmā minētā cēla šo prasību.
- 11 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2012. gada 4. maija rīkojumu Dānijas Karalistei un Īrijai tika atļauts iestāties lietā Apvienotās Karalistes prasījumu atbalstam.

Par prasību

- 12 Ar dažādajiem argumentiem Komisija izvirza kopumā vienu iebildumu, kas ir balstīts uz Direktīvas 2003/35 3. panta 7. punkta un 4. panta 4. punkta transponēšanas trūkumu vai katrā ziņā nepareizu transponēšanu, ciktāl šajos noteikumos ir noteikts, ka attiecīgās tiesvedības nedrīkst būt pārmērīgi dārgas (turpmāk tekstā – “prasība par pārmērīgu izdevumu neesamību”)

Lietas dalībnieku argumenti

- 13 Savā prasības pieteikumā Komisija apgalvo, ka direktīva nedrīkst tikt transponēta judikatūras ceļā (2009. gada 16. jūlija spriedums lietā C-427/07 Komisija/Īrija, Krājums, I-6277. lpp., 93. un 94. punkts) un ka katrā ziņā judikatūrā, uz kuru atsaucas Apvienotā Karaliste, nav ievērota prasība par pārmērīgu izdevumu neesamību.
- 14 Attiecībā uz iebildi par nepieņemamību, kuru izvirzīja Apvienotā Karaliste, ciktāl runa ir par Komisijas argumentiem saistībā ar definīciju un šīs prasības novērtēšanas kritērijiem, Komisija apgalvo, ka to nevarot atbalstīt, jo šie problēmjautājumi pavisam noteikti tika izvirzīti jau pirmstiesas procedūrā, ņemot vērā izvirzītā iebilduma pašu priekšmetu. Tas pats attiecas uz tās argumentiem par pārāk augsto advokātu honorāru ņemšanu vērā.
- 15 Turpinājumā Komisija apgalvo, ka prasība par pārmērīgu izdevumu neesamību attiecas gan uz tiesāšanās izdevumiem, gan uz prasītājas advokāta honorāru, gan uz citiem izdevumiem, kādi prasītājai var rasties, kā arī uz visiem izdevumiem, kas radušies jebkādās iepriekšējās tiesu instancēs, un šī prasība nozīmē, ka šiem dažādajiem izdevumiem ir jābūt saprātīgi paredzamiem gan attiecībā uz to, vai tie ir maksājami, gan attiecībā uz to summu.
- 16 Runājot par tiesāšanās izdevumu segšanas kārtību un, konkrētāk, par valsts tiesas iespēju izdot “rikojumus par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu”, ļaujot jau agrā tiesvedības stadijā ierobežot izdevumu summu, Komisija uzskata, ka Anglijā un Velsā, lai gan ir novērtēšanas kritēriji, kas ietverti *Court of Appeal* spriedumā *R (Corner House Research)/Secretary of State for Trade & Industry*, ([2005] 1 W. L.R 2600), judikatūra joprojām ir pretrunīga un rada juridisko nenoteiktību. Turklāt tiesas ļoti reti izdod šādus rīkojumus. Attiecībā uz *Court of Appeal* 2010. gada 29. jūlija spriedumu lietā *R (Garner) Elmbridge Borough Council u.c.* ([2010] Civ 1006), kas tomēr tika taisīts pēc šī sprieduma 9. punktā minētajā argumentētajā atzinumā noteiktā termiņa beigām, Komisija uzskata, ka šī ir labvēlīga, taču vēl nepietiekama attīstība. Jebkādi noteiktie izdevumu ierobežojumi praksē atbilst ļoti augstām summām un izraisa papildu strīdus, kas paaugstina kopējās tiesvedības izmaksas.
- 17 Lietas dalībnieku iespēja iegādāties apdrošināšanu neatrisina visas šīs problēmas. Tāpat Komisija apgalvo, ka prasītājai, kas noslēdza vienošanos par līdzdalības honorāru, vienalga var būt jāsedz, ja tās prasības pieteikums tiek pieņemts, advokāta izdevumi gadījumā, ja atbildētājai tiktu piešķirta “izdevumu savstarpēji atkarīgā ierobežošana”. Turklāt rīkojumu par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu katrā ziņā piešķir tikai attiecībā uz notiekošo tiesvedību.
- 18 Visbeidzot Komisija apgalvo, ka prasības par pārmērīgu izdevumu neesamību neievērošanu vēl vairāk pastiprina kārtība attiecībā uz pagaidu pasākumiem sakarā ar tiesu praksi prasīt no prasītāja “pretsaistības”, kas var radīt augstas finansiālās izmaksas. Komisija uzskata, ka, kaut arī šīs pretsaistības nav pretrunā Direktīvai 2003/35, to izmaksas tomēr ir jāņem vērā, veicot analīzi.
- 19 Apvienotā Karaliste apstrīd Komisijas apgalvojumus.

- 20 Vispirms tā atsaucas uz Komisijas argumentu attiecībā uz jēdziena “pārmērīgi izdevumi” definīciju un novērtēšanas kritērijiem nepieņemamību, pamatojoties uz to, ka tie netika pieminēti pirmstiesas procedūrā. Tas pats attiecas arī uz Komisijas argumentiem par advokāta honorāriem, kas jāsedz prasītājam.
- 21 Apvienotā Karaliste apgalvo, ka direktīvu var transponēt judikatūras ceļā. Iepriekš minētajā spriedumā lietā Komisija/Īrija, uz ko atsaucas Komisija, Tiesa konstatēja pienākumu saistībā ar transponēšanu neizpildi, pamatojoties vienīgi uz to, ka prasības par pārmērīgu izdevumu neesamību, par ko bija runa arī minētajā spriedumā, nodrošināšanai nepietika vien ar tiesneša rīcības brīvību atteikties piespriet atlīdzināt tiesāšanās izdevumu lietas dalībniekam, kam spriedums bija nelabvēlīgs. Situācija Apvienotajā Karalistē atšķiras, ņemot vērā, ka tiesnesis var noteikt aizsardzības pasākumus, tādus kā rīkojumus par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu. Tāpat šī dalībvalsts uzskata, ka ir jāņem vērā tās tiesību sistēmas, kas izriet galvenokārt no paražu tiesībām un ir balstīta būtībā uz judikatūru un tiesu precedentu, īpatnības.
- 22 Runājot par tiesāšanās izdevumu segšanas kārtību, Apvienotā Karaliste atgādina, ka Anglijā un Velsā civilprocesa normās ir noteikts tiesai pienākums izskatīt lietu “taisnīgi”, ņemot vērā konkrētās lietas atšķirīgos apstākļus un nepieciešamību saglabāt valsts iestādes finanses.
- 23 Tā piebilst, ka praksē norma, saskaņā ar kuru lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, ir obligāti jāatlīdzina otra lietas dalībnieka tiesāšanās izdevumi, tiek retāk piemērota nekā agrāk, it īpaši lietās, kas attiecas uz vides tiesībām, un ka lēmumu šajā ziņā pieņem tiesa, ņemot vērā visus lietas apstākļus. Turklāt bieži vien prasītājs var saņemt juridisko palīdzību šādos strīdos, un tādus gadījumos tam parasti nepiespriet atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.
- 24 Apvienotā Karaliste apgalvo, ka ļoti bieži valsts iestādes un organizācijas, kam tiesvedība ir labvēlīga, neprasa piespriet prasītājam atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Turklāt atļauja celt prasību augstākas instances tiesās dažkārt tiek piešķirta publisko tiesību subjektam tikai ar nosacījumu, ka tas atlīdzinās abu lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumus.
- 25 Ar *Court of Appeal* spriedumiem katrā ziņā tika “kodificēti” principi, kas regulē rīkojumu par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu izdošanu, kļiedējot šajā ziņā jebkādas prasītāja šaubas.
- 26 Visbeidzot rīcības brīvība, kāda ir valsts tiesām, izskatot lūgumu izdot rīkojumu par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu, ir ne vien nenovēršama, bet arī vēlama, ciktāl tā šīm tiesām ļauj piemēroties attiecīgās lietas apstākļiem.
- 27 Turpinājumā Apvienotā Karaliste apgalvo, ka advokāta izdevumu augstais apmērs izriet no tiesību sistēmas apsūdzības rakstura, kurā mutvārdu argumentiem ir izšķirošā loma. Katrā ziņā ir jāņem vērā fakts, ka juridisko pakalpojumu sniegšana notiek brīvā tirgū, kurā valda konkurence, un ka ir vairāki veidi, kā ierobežot šo izdevumu lielumu, piemēram, noslēdzot vienošanos par līdzdalības honorāru, kas praksē tiek bieži izmantots.
- 28 Runājot par “pretsaistībām” attiecībā uz pagaidu pasākumu noteikšanu, Apvienotā Karaliste apgalvo, ka lielā daļā lietu saistībā ar vides aizsardzību pats atļaujas izdošanas fakts faktiski aptur darbu vai citu darbību uzsākšanu līdz strīda atrisināšanai. Turklāt pagaidu pasākumi par labu prasītājam var tikt noteikti bez pretsaistībām, ja tā rīcībā nav pietiekami resursi. Iespēja prasīt noteikt pretsaistības katrā ziņā ir saskaņā ar Savienības tiesībām, atsaucoties uz 1991. gada 21. februāra spriedumu apvienotajās lietās C-143/88 un C-92/89 *Zuckerfabrik Süderdithmarschen* un *Zuckerfabrik Soest (Recueil, I-415. lpp., 32. punkts)*, un arī to noteikšana ir saskaņā ar saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī, 1. pantu, kurš attiecas uz īpašumtiesību aizsardzību.

- 29 Īrija uzsver, ka dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība, transponējot direktīvu, un uzstāj uz nepieciešamību ņemt vērā “common law” [Anglosakšu tiesību] sistēmas īpatnības. Līdz ar to šī dalībvalsts uzskata, ka ar Komisijas apgalvojumu, saskaņā ar kuru tiesām ir “rīcības brīvība”, tām lemjot par tiesāšanās izdevumiem, netiek pietiekami ņemts vērā tiesu precedents, kas ļauj nodrošināt noteiktu tiesisko paredzamību.
- 30 Runājot par tiesāšanās izdevumu segšanas kārtību, Orhūsas konvencijas 9. panta 5. punktā nav prasīts izslēgt jebkādas finansiālas izmaksas. Turklāt iespēja piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, nodrošina nepieciešamo disciplīnu, lai izvairītos no tiesvedības ļaunprātīgas uzsākšanas.
- 31 Jautājums par pretsaistībām neietilpst Direktīvas 2003/35 piemērošanas jomā, jo runa nav par tiesāšanās izdevumiem šaurā nozīmē. Turklāt Tiesa šādus pasākumus ir skaidri atļāvusi, un Īrija šajā ziņā atsaucas uz iepriekš minēto spriedumu lietā *Zuckerfabrik Süderdithmarschen* un *Zuckerfabrik Soest*. Nepastāvot šādām pretsaistībām, valsts tiesa var atteikties apmierināt lūgumu noteikt pagaidu pasākumus, kas nepieciešami vides aizsardzībai.
- 32 Dānijas Karaliste uzskata, ka dalībvalstis ir kompetentas noteikt prasības par pārmērīgu izdevumu neesamību īstenošanas formas un līdzekļus. Turklāt šī prasība ir piemērojama tikai pirmajā instancē, jo Orhūsas konvencijā nav nekādas norādes attiecībā uz pārsūdzību vai nepieciešamo tiesas instanču skaitu. Turklāt runa ir vienīgi par izdevumiem, kas ir tieši saistīti ar strīda izskatīšanu, tādējādi izslēdzot advokāta, pie kura prasītājs nolēmj konsultēties, honorārus. Visbeidzot šī prasība nav saistīta ar jautājumu par prasītāja tiesāšanās izdevumu paredzamību no brīža, kad tas ceļ prasību, bet tā nozīmē vienīgi to, ka, atrisinot strīdu, finansiālie izdevumi, kas jāsedz, nedrīkst būt pārmērīgi, ņemot vērā kopējo novērtējumu.

Tiesas vērtējums

- 33 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai transponētu direktīvu, nav obligāti nepieciešams, lai tās saturs skaidri un detalizēti formālā un tekstuālā ziņā tiktu pārņemts normatīvajos vai administratīvajos aktos; pietiek, ja tiek ievērots vispārīgais juridiskais konteksts, lai pietiekami skaidri un precīzi varētu piemērot direktīvu (šajā ziņā skat. 1985. gada 23. maija spriedumu lietā 29/84 Komisija/Vācija, *Recueil*, 1661. lpp., 23. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Īrija, 54. punkts).
- 34 It īpaši gadījumā, ja aplūkojamā direktīvas norma ir vērsta uz tiesību radišanu indivīdiem, juridiskajai situācijai ir jābūt pietiekami precīzai un skaidrai un labuma guvējiem ir jāzina par visām savām tiesībām, un vajadzības gadījumā tiem ir jābūt iespējai atsaukties uz tām valsts tiesās (šajā ziņā skat. it īpaši 2003. gada 26. jūnija spriedumu lietā C-233/00 Komisija/Francija, *Recueil*, I-6625. lpp., 76. punkts).
- 35 Tiesa tādējādi ir nospriedusi, ka tiesu praksei, kuras ietvaros tiesām ir vienkārši tiesības atteikties piespriest lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, un tās var piespriest atlīdzināt pēdējā minētā tiesāšanās izdevumus otram lietas dalībniekam, būtībā ir nenoteikts raksturs un tā neatbilst skaidrības un precizitātes prasībām, kādas ir nepieciešamas, lai varētu runāt par pienākumu, kādi izriet no Direktīvas 2003/35 3. panta 7. punkta un 4. panta 4. punkta, pienācīgu izpildi (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Īrija, 94. punkts).
- 36 Tomēr nevar uzskatīt, ka ikvienai tiesu praksei ir nenoteikts raksturs un ka tā pēc savas būtības nevar atbilst šīm prasībām.

37 Attiecībā uz jautājumu par to, vai valsts tiesu judikatūra, uz kuru atsaucas Apvienotā Karaliste, ļauj uzskatīt, ka šī dalībvalsts ir izpildījusi Direktīvā 2003/35 paredzēto prasības par pārmērīgu izdevumu neesamību, ir secīgi jāizvērtē Komisijas argumenti, ciktāl runa ir par tiesāšanās izdevumu segšanas kārtību un pagaidu pasākumu noteikšanas kārtību.

Tiesāšanās izdevumu segšanas kārtība

38 Runājot par tiesāšanās izdevumu segšanas kārtību, vispirms ir jālemj par iebildi par nepieņemamību, kuru ir izvirzījusi Apvienotā Karaliste.

39 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, kaut arī Komisijas nosūtīta brīdinājuma vēstule un argumentēts atzinums ierobežo strīda priekšmetu, tādējādi neļaujot to vēlāk paplašināt, šī prasība nevar būt tik plaša, lai jebkurā gadījumā pieprasītu pilnīgu sakritību starp iebildumu formulējumu brīdinājuma vēstulē, argumentētā atzinuma rezolutīvo daļu un prasījumiem prasības pieteikumā, ja strīda priekšmets nav ticis paplašināts vai grozīts (šajā ziņā skat. it īpaši 2003. gada 6. novembra spriedumu lietā C-358/01 Komisija/Spānija, *Recueil*, I-13145. lpp., 27. un 28. punkts).

40 Tāpat Tiesa ir atzinusi, ka, kaut arī argumentētajā atzinumā ir jāietver pamatu, kas lika Komisijai secināt, ka attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi Līgumā paredzētos pienākumus, konsekvents un detalizēts izklāsts, uz brīdinājuma vēstuli nevar attiecināt šādas stingras precizitātes prasības, jo tajā var ietvert vienīgi iebildumu īsu sākotnējo izklāstu. Līdz ar to nekas neattur Komisiju argumentētajā atzinumā konkretizēt jau brīdinājuma vēstulē vispārējā veidā izteiktos iebildumus (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Spānija, 29. punkts).

41 Šajā gadījumā ir jākonstatē, ka jautājums par prasības par pārmērīgu izdevumu neesamību saturu tika izvirzīts pirmstiesas procedūrā, ņemot vērā pašu iebilduma priekšmetu, kāds tas jau sākotnēji tika izklāstīts brīdinājuma vēstulē. Tas pats attiecas, kā to norāda Komisija, uz advokāta honorāru ņemšanu vērā šajā ziņā, kuri patiešām veido būtisku daļu tiesāšanās izdevumu Apvienotajā Karalistē.

42 Turklāt attiecībā uz šiem honorāriem no prasības pieteikuma neizriet, ka Komisija apgalvotu, ka tie paši par sevi pārmērīgi sadārdzina tiesvedību, kā to apgalvo Apvienotā Karaliste iebildumu raksta 108. punktā.

43 No minētā izriet, ka šis dalībvalsts izvirzītā iebilde par nepieņemamību ir jānoraida kā nepamatota.

44 Attiecībā uz Komisijas argumentu pamatotību ir jāatgādina, ka prasība par pārmērīgu izdevumu neesamību neliedz valsts tiesām lemt par tiesāšanās izdevumiem tiesvedības noslēgumā, ciktāl to summa ir saprātīga un ciktāl tie, ņemot vērā visus attiecīgā lietas dalībnieka izdevumus kopumā, nav pārmērīgi (šajā ziņā skat. 2013. gada 11. aprīļa spriedumu lietā C-260/11 *Edwards* un *Pallikaropoulos*, 25., 26., kā arī 28. punkts).

45 Ja valsts tiesai lietā vides jomā ir jālemj par tiesāšanās izdevumu piespriešanu personai, kurai spriedums ir nelabvēlīgs, vai, vispārīgāk, ja tai tiesvedības agrākās stadijās ir jāsniedz nostāja par tiesāšanās izdevumu, kas jāsedz lietas dalībniekam, kuram nolēmums ir nelabvēlīgs, apmēra iespējamo ierobežošanu, tai ir jānodrošina prasības par pārmērīgu izdevumu neesamību ievērošana, ņemot vērā gan personas, kura vēlas panākt savu tiesību aizsardzību, intereses, gan arī vispārējās ar vides aizsardzību saistītās intereses (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Edwards* un *Pallikaropoulos*, 35. punkts).

46 Runājot par atbilstošajiem novērtēšanas kritērijiem, Tiesa uzskatīja, ka, ja Savienības tiesībās nav precīzu norāžu, dalībvalstīm, transponējot direktīvu, ir pienākums nodrošināt tās pilnīgu iedarbību un ka tām ir plaša rīcības brīvība līdzekļu izvēlē (šajā ziņā skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Edwards* un *Pallikaropoulos*, 37. punkts, kā arī tajā minēto judikatūru). No tā izriet, ka, runājot par

līdzekļiem, ar ko varētu tikt sasniegts mērķis vides tiesību jomā nodrošināt efektīvu juridisko palīdzību bez pārmērīgiem izdevumiem, ir jāņem vērā visas atbilstošās valsts tiesību normas, it īpaši valsts tiesībās paredzētā juridiskās palīdzības sistēma, kā arī aizsardzības režīms tiesāšanās izdevumu segšanai, kāds tiek piemērots Apvienotajā Karalistē (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Edwards* un *Pallikaropoulos*, 38. punkts).

- 47 Tādējādi tiesai šis vērtējums ir jāveic ne vien attiecībā uz ieinteresētās personas finansiālo situāciju, bet jābalsta arī uz izdevumu apmēra objektīvu analīzi – jo īpaši tādēļ, ka indivīdi un apvienības parasti tiek aicināti aktīvi darboties vides aizsardzībā. Šajā ziņā procesuālie izdevumi nedrīkst pārsniegt ne ieinteresētās personas finansiālās iespējas, nedz arī jebkādā gadījumā būt objektīvi nepamatoti (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Edwards* un *Pallikaropoulos*, 40. punkts).
- 48 Runājot par ieinteresētās personas ekonomiskās situācijas analīzi, tā nedrīkst tikt balstīta vienīgi uz “vidēja” prasītāja aptuvenajām finansiālajām iespējām, jo šādi dati var būt vien attālināti pielīdzināmi ieinteresētās personas situācijai (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Edwards* un *Pallikaropoulos*, 41. punkts).
- 49 Turklāt tiesa var ņemt vērā attiecīgo lietas dalībnieku situāciju, saprātīgas prasītāja prasījumu apmierināšanas izredzes, strīda nozīmīgumu viņam un vides aizsardzībai, piemērojamā tiesiskā regulējuma un procedūru sarežģītību, kā arī tiesvedības pārdrošo raksturu dažādās tās stadijās (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Edwards* un *Pallikaropoulos*, 42. punkts) un vajadzības gadījumā arī izdevumus, kas jau ir radušies šī paša strīda izskatīšanas agrākajās stadijās.
- 50 Fakts, ka ieinteresētā persona praksē netika atturēta no prasības celšanas, pats par sevi nav pietiekams, lai uzskatītu, ka tiesvedība tai nav pārmērīga dārga (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Edwards* un *Pallikaropoulos*, 43. punkts).
- 51 Visbeidzot šis vērtējums nevar atšķirties atkarībā no tā, vai valsts tiesa lemj tiesvedībā pirmajā instancē, apelācijas vai otrās apelācijas instancē (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Edwards* un *Pallikaropoulos*, 45. punkts).
- 52 Kā izriet gan no Tiesai iesniegtajiem materiāliem, gan no debatēm tiesā, Anglijā un Velsā *Senior Courts Act 1981* [1981. gada Augstāko tiesu likuma] 51. pantā ir paredzēts, ka attiecīgā tiesa nosaka, kurš lietas dalībnieks sedz tiesāšanās izdevumus un kādā apmērā. Šis pilnvaras ir jāīsteno saskaņā ar Civilprocesa likuma 44.3. pantā paredzētajām normām. Līdz ar to lēmumu par tiesāšanās izdevumiem attiecīgā tiesa parasti pieņem tiesvedības beigās, bet prasītājs var arī prasīt, lai tiek izdots “rikojumus par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu”, kas tam ļauj jau agrākā tiesvedības stadijā panākt maksājamo tiesāšanās izdevumu summas ierobežošanu.
- 53 Šāda rikojuma izdošanas noteikumi ir precizēti iepriekš minētajā *Court of Appeal* spriedumā lietā *R (Corner House Research)/Secretary of State for Trade & Industry*, no kura izriet, ka tiesa jebkurā tiesvedības stadijā var izdot rikojumus par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu, ciktāl tā ir pārliecināta par izvirzīto jautājumu nozīmīgumu, par to, ka vispārējās intereses turklāt prasa, lai šie jautājumi tiek atrisināti, par prasītāja neieinteresētību lietas iznākumā, par prasītāja un atbildētāja finansiālo situāciju, par maksājamo izdevumu summu, kā arī par jautājumu, vai prasītājs neturpinās tiesvedību, ja šāds rīkojums netiks izdots. Līdzīgas normas tiek piemērotas arī Gibraltārā, Skotijā un Ziemeļīrijā.
- 54 Ņemot vērā iepriekš minēto, vispirms ir jāuzsver, ka rīcības brīvība, kāda ir tiesai, konkrētajā gadījumā ieviešot tiesāšanās izdevumu segšanas kārtību, pati par sevi nevar tikt uzskatīta par nesaderīgu ar prasību par pārmērīgu izdevumu neesamību. Turklāt jākonstatē, ka iespēja tiesai, kas izskata lietu, izdot rikojumu par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu nodrošina procesuālo izdevumu lielāku paredzamību un veicina šīs prasības ievērošanu.

- 55 Tomēr no dažādajiem faktiem, kurus izvirzīja Apvienotā Karaliste un kuri tika diskutēti it īpaši tiesas sēdē, izriet, ka valsts tiesai ir tiesību aktos paredzēts pienākums nodrošināt, lai tiesvedība prasītājam nav pārmērīgi dārga, un tikai šādā situācijā var secināt, ka Direktīva 2003/35 ir transponēta pareizi.
- 56 Šajā ziņā tikai tas vien, ka, lai noteiktu, vai valsts tiesību normas atbilst šīs direktīvas mērķiem, Tiesai ir pienākums izanalizēt un izvērtēt piemērojamību, pat diskutējamu, dažādiem valsts tiesu nolēmumiem un līdz ar to judikatūrai kopumā, kaut arī Savienības tiesības piešķir indivīdiem precīzas tiesības, kurām, lai tās būtu efektīvas, ir nepieciešamas vienvēidīgas tiesību normas, liek uzskatīt, ka transponēšana, uz kuru atsaucas Apvienotā Karaliste, katrā ziņā nav pietiekami skaidra un precīza.
- 57 Tādējādi paši nosacījumi, saskaņā ar kādiem valsts tiesa lemj par lūgumiem ierobežot tiesāšanās izdevumus, neļauj nodrošināt valsts tiesību normu atbilstību Direktīvā 2003/35 paredzētajai prasībai dažādos aspektos. Vispirms valsts tiesas judikatūrā paredzētais nosacījums, saskaņā ar kuru risināmajiem jautājumiem ir jābūt ar vispārēju interesi, nav atbilstošs, un, pat ja būtu jāpieņem, kā to norāda Apvienotā Karaliste, ka tas tika izslēgts ar iepriekš minēto *Court of Appeal* spriedumu lietā *R (Garner) Elmbridge Borough Council u.c.*, šo spriedumu, kurš tika taisīts pēc argumentētajā atzinumā noteiktā termiņa beigām, Tiesa nevarētu ņemt vērā šajā lietā. Otrkārt, tiesai katrā ziņā nav pienākuma ierobežot tiesāšanās izdevumus, ja tie ir objektīvi nesamērīgi. Visbeidzot tiesāšanās izdevumi nav jāierobežo arī tad, ja tas ir vienīgi prasītāja īpašās interesēs. Šie dažādie faktori liek uzskatīt, ka piemērojamā judikatūra praksē nenodrošina prasības par pārmērīgu izdevumu neesamību ievērošanu tādā izpratnē, kāda ir precizēta iepriekš minētajā spriedumā lietā *Edwards* un *Pallikaropoulos*.
- 58 Tāpat no iepriekš minētā izriet, ka judikatūrā paredzētā kārtība neļauj nodrošināt prasītājam saprātīgu paredzamību, ciktāl runa ir par to, vai tiesvedības, kurā tas ir iesaistīts, tiesāšanās izdevumi ir jāsedz viņam un kāda ir to summa, kaut arī šī paredzamība šķiet īpaši nepieciešama tāpēc, ka tiesvedības Apvienotajā Karalistē ir saistītas ar ļoti augstiem advokāta honorāriem, kā to atzīst pati šī dalībvalsts.
- 59 Turklāt Apvienotā Karaliste sava iebildumu raksta 70. punktā skaidri atzīst, ka līdz iepriekš minētajam *Court of Appeal* spriedumam lietā *R (Garner) Elmbridge Borough Council u.c.* principi, kas regulē rīkojumu par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu izdošanu, ne visos punktos atbilda Savienības tiesībām.
- 60 Runājot par Komisijas izvirzīto argumentu, saskaņā ar kuru tiesāšanās izdevumu ierobežošanas kārtība neatbilst Savienības tiesībām arī tāpēc, ka rīkojumi par tiesāšanās izdevumu ierobežošanu paredz "izdevumu savstarpēji atkarīgu ierobežošanu", kas ļauj atbildētājai valsts iestādei, ja tai spriedums ir nelabvēlīgs, ierobežot tās finansiālo atbildību, netieši samazinot aizsardzību, ko piešķir vienošanās par līdzdalības honorāru, ir jāatgādina, ka procedūrā saistībā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši LESD 258. pantam Komisijai ir jākonstatē apgalvotā pienākumu neizpilde. Komisija ir tā, kurai ir jāiesniedz Tiesai vajadzīgā informācija, lai pierādītu, ka pastāv pienākumu neizpilde, bez tiesībām pamatoties uz jebkādu prezumpciju (skat. it īpaši 2012. gada 22. novembra spriedumu lietā C-600/10 Komisija/Vācija, 13. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 61 Šajā lietā Komisija savā argumentētajā atzinumā tikai konstatēja, ka gadījumā, ja valsts tiesa izdod šādu rīkojumu par tiesāšanās izdevumu savstarpēji atkarīgu ierobežošanu, prasītājam var būt pienākums segt daļu sava advokāta honorāra, taču neprecizējot ne šādas prakses piemērošanas nosacījumus, ne arī tās finansiālās sekas.
- 62 Līdz ar to ir jākonstatē, ka Komisijas arguments nešķiet pietiekami pamatots, lai to izvērtētu.
- 63 Neatkarīgi no minētā tomēr ir jāuzskata, ka Komisijas argumenti attiecībā uz Apvienotajā Karalistē pastāvošo tiesāšanās izdevumu segšanas kārtību būtībā ir pamatoti.

Pretsaistības attiecībā uz pagaidu pasākumu noteikšanu

- 64 Runājot par kārtību pretsaistību attiecībā uz pagaidu pasākumu noteikšanai, ko veic tiesa, kura, kā izriet no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem, principā ietver pienākumu prasītājam uzņemties atlīdzināt kaitējumu, kāds var izrietēt no pagaidu pasākumiem, ja tiesības, kuras bija paredzēts aizsargāt ar šiem pagaidu pasākumiem, galu galā netiek atzītas par pamatotām, ir jāatgādina, ka tiesāšanās izdevumu pārmērīgais raksturs Direktīvas 2003/35 3. panta 7. punkta un 4. panta 4. punkta izpratnē attiecas uz visiem finansiālajiem izdevumiem, kas rodas no dalības tiesvedībā, kas nozīmē, ka šo izdevumu dārdzība ir jāvērtē vispārīgi, ņemot vērā visus attiecīgā lietas dalībnieka izdevumus (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Edwards un Pallikaropoulos*, 27. un 28. punkts), ja vien nav notikusi tiesību ļaunprātīga izmantošana.
- 65 Turklāt no pastāvīgās judikatūras izriet, ka valsts tiesai, izskatot ar Savienības tiesībām saistītu strīdu, ir jābūt iespējai noteikt pagaidu pasākumus, lai garantētu pilnīgu efektivitāti tiesas nolēmumam, kas jāpieņem par tiesību pastāvēšanu, kuras ir pamatotas ar Savienības tiesībām (šajā ziņā skat. 2013. gada 15. janvāra spriedumu lietā *C-416/10 Križan* u.c., 107. punkts un tajā minētā judikatūra), tostarp vides tiesību jomā (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Križan* u.c., 109. punkts).
- 66 Līdz ar to prasība par pārmērīgu izdevumu neesamību attiecas arī uz tiem finansiālajiem izdevumiem, kas ir saistīti ar pagaidu pasākumiem, ko valsts tiesa var paredzēt kā nosacījumu, lemjot par pagaidu pasākumu noteikšanu strīdos, kas ir saistīti ar Direktīvas 2003/35 3. panta 7. punktu un 4. panta 4. punktu.
- 67 Ievērojot iepriekš minēto, nosacījumi, saskaņā ar kuriem valsts tiesa nosaka šādus pasākumus, principā tiek paredzēti vienīgi valsts tiesībās, ņemot vērā līdzvērtības un efektivitātes principus. Prasību par pārmērīgu izdevumu neesamību nedrīkst interpretēt tādējādi, ka tā *a priori* nepieļauj tādas finanšu garantijas piemērošanu kā “pretsaistības”, ja šāda garantija ir paredzēta valsts tiesībās. Tas pats attiecas uz finansiālajām sekām, kādas noteiktā gadījumā saskaņā ar šīm valsts tiesībām var rasties no ļaunprātīgas izmantošanas.
- 68 Turpretim tiesai, kas pieņem lēmumu šajā ziņā, ir jānodrošina, ka dažādos izdevumos saistībā ar tiesvedību tiek ietverts arī prasītājam izrietošais finansiālais risks, tai novērtējot, vai tiesāšanās izdevumi nav pārmērīgi.
- 69 Līdz ar to jākonstatē, ka no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem neizriet, ka prasība par pārmērīgu izdevumu neesamību ir noteikta valsts tiesai šajā jomā pietiekami skaidri un precīzi. Apvienotā Karaliste vien apgalvo, ka praksē strīdos saistībā ar vides tiesībām pretsaistības ne vienmēr tiek noteiktas un ka prasītāji ar maziem ienākumiem neprasa tās noteikt.
- 70 Runājot par Apvienotās Karalistes argumentu, saskaņā ar kuru pretsaistību ierobežošanas rezultātā varētu tikt pārkāptas īpašumtiesības, Tiesa ir pastāvīgi atzinusi, ka šīs tiesības nav absolūta priekšrocība, bet tās ir jāapskata, ņemot vērā to funkciju sabiedrībā. Tāpēc to īstenošanu var ierobežot ar nosacījumu, ka šie ierobežojumi patiešām atbilst vispārējo interešu mērķiem un salīdzinājumā ar sasniedzamo mērķi nerada nesamērīgu un nepieļaujamu iejaukšanos, kas apdraudētu pašu šādi garantēto tiesību būtību (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Križan* u.c., 113. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra). Šo mērķu vidū ietilpst arī vides aizsardzība un līdz ar to tā var attaisnot īpašumtiesību īstenošanas ierobežošanu (skat. arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Križan* u.c., 114. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 71 Līdz ar to ir jāatbalsta arī Komisijas arguments par to, ka kārtība pretsaistību noteikšanai attiecībā uz pagaidu pasākumiem papildina neskaidrību un neprecizitāti saistībā ar prasību par pārmērīgu izdevumu neesamību.

72 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, ir jākonstatē, ka Apvienotā Karaliste, neveicot Direktīvas 2003/35 3. panta 7. punkta un 4. panta 4. punkta, ciktāl tajos ir paredzēts, ka attiecīgās tiesvedības nedrīkst būt pārmērīgi dārgas, pareizu transponēšanu, nav izpildījusi šajā direktīvā paredzētos pienākumus.

Par tiesāšanās izdevumiem

73 Saskaņā ar Reglamenta 138. panta 1. punktu lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija ir prasījusi piespriezt Apvienotajai Karalistei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā tai šis spriedums ir nelabvēlīgs, jāpiespriež Apvienotajai Karalistei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Saskaņā ar Reglamenta 140. panta 1. punktu Īrija un Dānijas Karaliste savus tiesāšanās izdevumus sedz pašas.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

- 1) **Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste, neveicot Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. maija Direktīvas 2003/35/EK, ar ko paredz sabiedrības līdzdalību dažu ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un ar ko attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesās groza Padomes Direktīvas 85/337/EEK un 96/61/EK, 3. panta 7. punkta un 4. panta 4. punkta, ciktāl tajos ir paredzēts, ka attiecīgās tiesvedības nedrīkst būt pārmērīgi dārgas, pareizu transponēšanu, nav izpildījusi šajā direktīvā paredzētos pienākumus;**
- 2) **Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste atlīdzina tiesāšanās izdevumus. Dānijas Karaliste un Īrija sedz savus tiesāšanās izdevumus pašas.**

[Paraksti]